

TOMÁŠ a VZKŘÍŠENÝ

J 20,24-29

Tomáš

Nevěřící Tomáš. Nelichotivé přízvisko si vysloužil. A asi mu to zůstane už napořád. I lidé, kteří nikdy Bibli nečetli, asi toto spojení znají a předávají si ho: Nevěřící Tomáš.

Tomáš a vzkříšení

Ježíšova smrt na kříži byla pro všechny jeho učedníky hlubokým traumatem, ztrátou všech nadějí, které si s Ježíšem spojovali. Ačkoli je Pán celkem třikrát připravoval na to, že zemře a po třech dnech vstane z mrtvých, nebyli schopni ve svých představách dojít dál než k tomu prvnímu, tedy k Velkému pátku. Tam jejich naděje skončily. Slova o vzkříšení s nimi v této chvíli těžké zkoušky nic moc nedělají. Mají před očima kříž a hrob. Něčemu dalšímu prostě nejsou schopni věřit. Zdá se, že nejen Tomáš, ale všichni apoštolové. Nikdo z nich zřejmě nevěřil ve vzkříšení. Ani, když začínají problikávat první zprávy o prázdném Ježíšově hrobu. Ba dokonce ani, když některé ženy údajně viděly anděly a ti jim zvěstují, že Ježíš vstal z mrtvých. Když to apoštolé slyší, čteme: „*Těm však ta slova připadala jako blouznění a nevěřili jim*“ (Lk 24,11). Abychom tedy Tomášovi nekřivdili, musíme říci, že ani ostatní apoštolové na tom v té době s vírou nebyli zrovna nejlíp. Tomáš z toho tak trochu vyčnívá, protože byl poslední z apoštolů, kdo ještě neviděl Pána vzkříšeného. Ostatní už ano. Hned v den vzkříšení večer k nim Ježíš přichází a ukazuje jim své rány. Tomáš u toho nebyl. Nevíme kde zrovna byl, ale on jediný to neviděl. Ostatní mu to jistě celí vzrušení vypravují, ale on se zdráhá uvěřit jejich svědectví. Nakonec když sám Pan spatří, vpluje na hladinu víry, možná ještě hlubší než měli ti ostatní. Říká velmi vážné vyznání: To je můj Pán a dokonce i můj Bůh.

Víra a pochybnost

Tomášovi se někdy říká „patron pochybujících“. Je zřejmé, že cesta k osobní víře v Ježíše Krista a k jasnému vyznání, že on je můj Pán a můj Bůh, vede často přes různě dlouhý boj s pochybnostmi. Ale nejen to. I ti, kdo již k takovému vyznání ve svém životě dospěli, mohou prožívat, že jejich víra je kována v ohni temných nocí duše, pochybností a otázek.

Přijde-li v životě věřícího nějaká pochybnost víry, může to dotyčného vyděsit. Přichází-li pochybnost, kdo mi zaručí, že mě v budoucnu nepohlít přímo sama propast bezvěrectví? Co když je pochybnost jen prvním krokem k naprosté nevěře, odpadnutí od víry, od Boha? To jsou vážné otázky. Nejráději bychom, kdyby nikdy žádné pochybnosti nepřišly, kdybychom měli vždy jen jasné zření na tvář Kristovu a nepřeháněly se přes ní žádné zahalující mraky.

Podle některých přísných křesťanských názorů je pochybnost víry přímo hříchem, proviňujícím se proti prvnímu přikázání. Pochybujícím člověku se pak káže, že se musí svého hříchu zříci a obnovit se ve víře. Takové zkratkovité povely nevěnující pozornost hlubším příčinám vnitřních pochyb, mohou zjitřenou duši ještě více udupat a obtěžkat dalším břemenem. Dost na tom, že zápasím s pochybností. Nyní je na mě ještě cejch provinilce. Je tedy pochybnost hříchem, nebo není?

Je třeba tu rozlišovat. Někdy pochybnost hříchem je a jindy není. Kdy jde o hříšnou pochybnost. **Hříšná pochybnost** je taková, která hledá výmluvy pro to, aby se mohla vyhnout morálnímu nároku víry. Taková pochybnost je vítaným alibi, pomáhající zatvrzelému člověku setrvat ve své zatvrzelosti. Víra je Boží nárok na celého člověka. Člověče, musíš se obrátit k Bohu, svěřit mu svůj život. Ale mnohý člověk to nechce učinit. Ale ani nechce poctivě vyznat – s Bohem mi dejte pokoj. Říkají, že by rádi uvěřili, ale že jim to není dáno. Mají mnohé pochyby, které jim brání uvěřit. Takový člověk se cítí být vlastně bezmocný vůči nároku víry. Chtěl bych, ale pro mnohé své otazníky nemohu. Není mi to dáno. Častěji to možná slyšíme: Vy se máte, vy věřící, vy máte něco, co my ne. Ale nám to není dáno. V skutečnosti však mnohý takový nechce uvěřit a odvolávání na pochyby jsou jen vítaným alibi, výmluvou. Tady se člověk, aby nemusel uvěřit, jakoby schovává za bariéru svých pochyb a otázek. Ale problém je jinde, on by mohl uvěřit, kdyby skutečně chtěl. To je charakter hříšné pochybnosti, pochybnosti, která je jen pláštíkem zastírajícím zarytou neochotu se obrátit k Bohu. S tím pláštíkem pochyb či lépe řečeno výmluv si člověk připadá lépe.

Ale je jistě i **nehříšná pochybnost**. Tou je zápas o víru poctivě hledajícího člověka nebo dokonce již věřícího, ale přece v různých věcech ještě zápasícího křesťana. I upřímně hledající člověk a i upřímný křesťan, může prožívat chvíle pochyb o Bohu a o víře. Možná tehdy, když prožil nějakou životní krizi nebo když prochází přechodem od dětské víry k víře dospělé. Někteří autoři dokonce tvrdí, že taková pochybnost je rodnou sestrou víry a ne jejím protikladem. Protikladem víry není pochybnost, ale lhostejnost. Jak může být pochybnost rodnou sestrou víry? Víře bez pochybností a bez hledání hrozí, že se stane příliš sebejistou, příliš samozřejmou. Tehdy hrozí, že se křesťan začne považovat za „majitele pravdy“ - všechno už vím a

všechno už mám a nic už nepotřebuji. Hrozí, že takový se bude spatra dívat na všechna ta „nedochůdčata“ ve víře, že se stane přísným karatelem pochyb druhých. Víře bez pochybností hrozí pýcha. Ale hrozí jí také povrchnost. Na hloubku života se dostáváme vlastně především skrze různé pochybnosti a zápasy. Tak byli utvářeni všichni Boží mužové a ženy. Skrze pochybnost a zápasy se v životě posunuli blíže Bohu i životu: Jób, Mojžíš, Jeremjáš...

Tomáš – nevzporný pochybující

Jak máme tedy rozumět Tomášovu příběhu? Byla jeho pochybnost hříšná? Myslím, že ne. Tomáš nebyl ignorantem, který by se pod pláštíkem pochybností chtěl vyvléci z Ježíšových nároků. Tomáš byl jedním z jeho učedníků. Věřil v něj a chtěl svůj život navždy spojit s jeho. Chtěl s ním jít i na smrt. Tomáš nebyl ignorant, vzpírající se Ježíši. On Ježíše hluboce miloval. Jeho pochybnost je jiného druhu. On nepochybuje, protože by se chtěl Ježíši vyvléct, ale právě proto, že se mu vyvléct nechce. On by tak rád s Ježíšem byl a žil s ním, ale to strašlivé trauma kříže rozdrtilo tuto jeho naději na prach. Když nyní pochybuje, že Ježíš vstal z mrtvých, tak ne proto, že by byl vzpurný. Ano, říká jakoby na první pohled vzpurně: dokud si nesáhnu na jeho rány, neuvěřím. Tak se mnozí vzpurní lidé ozývají – ukaž mi Boha, a pak v něj uvěřím: Ale Tomáš není vzpurný. Jeho pochybnost nepochází ze vzpoury, ale z hlubokého žalu, zklamání, vyčerpání a strachu. On by z celého srdce rád uvěřil v Ježíšovo vzkříšení, ale přijde mu to možná po traumatu kříže až moc hezké, než aby to byla pravda. A tu se i jemu Ježíš ukáže a pozve jej: „*Polož svůj prst sem, pohleď na mé ruce a vlož svou ruku do rány v mém boku. Nepochybuji a věř!*“ (v. 27). Nevíme, jestli tak Tomáš nakonec učinil. Někteří malíři tak Tomáše vyobrazují – s prstem v ráně na Ježíšově boku. V Bibli se to nepíše. Píše se jen o Tomášově reakci: „*Můj Pán a můj Bůh*“ (v. 28).

Chceš věřit – dotkni se ran

Kdy tedy nakonec Tomáš prožije znovuposílení ve víře? Když vidí Ježíše. Lépe řečeno, když vidí Ježíše s ranami nebo do nich přímo vkládá svůj prst. Katolický teolog Tomáš Halík tu vidí cestu pro pochybující ve víře i v dnešní době. Apoštol Tomáš uvěřil, když viděl rány svého Pána či se jich dokonce dotkl. Podle Halíka je jedním z léků na pochybnost víry to, když si i my všímáme či se přímo dotýkáme ran Kristových. A co jsou to rány Kristovy? To jsou dnes rány tohoto světa. Vzpomeňme na slova Pána Ježíše, jak říká, že když jeho učedníci budou sloužit nemocným, vězněným, hladovým, žíznivým, tak slouží jemu samému: „*Pane, kdy jsme tě viděli hladového, a nasytili jsme tě, nebo žíznivého, a dali jsme ti pít? ... Král jim odpoví a řekne jim: `Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili`“ (Mt 25,37-40). Krista v tomto světě poznáváme mimořádným způsobem také v ranách tohoto světa. Kdo je nepřehlídí, kdo se jich nebojí a dotýká se jich, ten zvláštním způsobem poznává samého Krista.*

Pochybující ve víře hledá ujištění v Kristu. Jedním ze způsobů (ne však jediným), kde Krista nalézt a poznat, jsou rány tohoto světa. Tam Kristus krvácí, tam lze i dnes spatřit jeho rány. Chceš věřit? Chceš věřit více a hlouběji, pak jdi za Kristem do ran a bolestí tohoto světa. Jistě, Kristus není jen tam, ale tam je zvlášť hlubokým způsobem. Tam, kde v trpícím rozpoznáváme trpícího Krista, roste naše víra i úcta k tomu člověku i ke Kristu.

Závěr

Tak dnes máme před sebou „patrona pochybujících“, apoštola Tomáše, jehož cesta k obnově víry vedla přes setkání se Vzkříšeným, ovšem se Vzkříšeným, který má na sobě stále své rány. Kristus je vítěz, ale rány mu zůstávají, povšimněme si dobře – Kristu zůstaly **rány**, ne zhojené jizvy. Rány jsou jeho legitimací. Jimi se dnes prokazuje pravý Bůh. Bůh, který nemá rány, není Bohem Bible. Bůh, který netrpí spolu se světem, ba dokonce Bůh, který netrpí bolestmi svého stvoření, není Bohem Bible. Od Kristova kříže a vzkříšení již známe Boha jen jako Boha s ranami.

Lékem na naše slabosti víry, na naše vnitřní rány, může být, krom jiného, také setkávání s ranami lidí kolem nás. Kde se k nim s láskou skláníme, tam náhle rozeznáváme i tvář Kristovu. Není to jediný způsob „lěčby“ pochybností, ale je to jedna z mocných Božích cest. AMEN

11.4.2010 M. Žemlička